

Ks. ARKADIUSZ DRZYCIMSKI

Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Pelplińskiej

arek.drzycimski@gmail.com

ORCID: orcid.org/0000-0002-7043-5814

Recenzja książki: *Synodalność wyzwaniem dla Kościoła w Polsce*, red. M. Tutak, T. Wielebski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Kraków 2023, ss. 312.

Od 2011 roku w serii pt. *Teologia Pastoralna w Polsce* ukazują się dzieła zbiorowe podejmujące różne zagadnienia istotne dla eklezjalnej działalności zbawczej. Pierwsze tomy poświęcone były zagadnieniu ewangelizacji (*Ewangelizacja odpowiedzią Kościoła w Polsce na wyzwania współczesności*, red. W. Przygoda, E. Robek, Sandomierz 2011, ss. 496; *Świadectwo w służbie ewangelizacji*, red. W. Przygoda, Lublin 2012, ss. 330), kolejne tomy wyzwaniu związanemu z kryzysem wiary we współczesnym społeczeństwie (*Duszpasterstwo wobec kryzysu wiary*, Lublin 2013, ss. 390), dalej – peryferiom wiary (*Peryferie wiary wyzwaniem dla Kościoła*, Lublin 2015, ss. 262), duszpasterstwu młodzieży (*Duszpasterstwo młodzieży w Polsce wobec współczesnych przemian*, Warszawa 2018, ss. 480), seniorom (*Seniorzy wyzwaniem dla Kościoła w Polsce*, Warszawa 2019, ss. 396) oraz pandemii COVID-19 (*Pandemia jako „znak czasu” dla Kościoła w Polsce*, Warszawa 2021, ss. 270).

Ósmą z kolei monografią powyższej serii jest książka pt. *Synodalność wyzwaniem dla Kościoła w Polsce*, która została przygotowana w środowisku teologów pastoralnych w Polsce z inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Jej redaktorami są dr Mateusz Tutak z Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie oraz ks. prof. ucz. dr hab. Tomasz Wielebski, również ze środowiska naukowego UKSW i jednocześnie prezes Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Recenzję

wydawniczą przygotowali: ks. prof. Bogusław Drożdż (PWT Wrocław) oraz dr hab. Marek Fiałkowski OFMConv. (KUL).

Prezentowana publikacja to książka, którą współtworzy dwunastu autorów pochodzących z różnych ośrodków akademickich w Polsce. Są to specjaliści różnych dyscyplin naukowych, badających zagadnienie synodalności z różnych perspektyw. Biskup dr hab. Andrzej Czaja, przewodniczący Komisji Duszpasterstwa KEP, we wprowadzeniu do prezentowanej publikacji pisze, że „niniejsza monografia oferuje bogactwo merytorycznego wsparcia” (s. 10) wszystkim tym, których interesuje nie tylko zagadnienie synodalności, ale i przyszły kształt duszpasterstwa realizowanego w Polsce.

Zasadniczą troską papieża Franciszka jest podjęcie przez Kościół Trzeciego Tysiąclecia drogi, której Pan Bóg oczekuje, a którą jest „synodalność” (s. 13). Oznacza ona szeroko zakrojony program odnowy kościelnej, której celem jest ożywienie życia i misji ewangelizacyjnej, a to jest ściśle związane z nowym sposobem jej funkcjonowania: „opartego na formacji do duchowości komunii, wewnętrznym dialogu, na wzajemnym wysłuchiowaniu się, na większej otwartości na ludzi świeckich i znacznie większym ich zaangażowaniu, a przede wszystkim na otwarciu na nowe inspiracje Ducha Świętego i na właściwym odczytywaniu «znaków czasu»” (Międzynarodowa Komisja Teologiczna 2018, s. 103).

Pierwszy z autorów, ks. prof. dr hab. Janusz Kręcidło MS, zarysowuje biblijne podstawy synodalności (s. 25–48). Autor szuka jej przesłanek w Starym Testamencie oraz wskazuje źródła, które można znaleźć w księgach Nowego Testamentu. Opisuje proces rozeznawania synodalnego zawarty w Dz 15. To właśnie Dzieje Apostolskie dostarczają najwięcej danych dla „biblijnego modelu i teologii synodalności Kościoła” (s. 38). Proces podejmowania decyzji, zawierający się w rozeznawaniu członków pierwotnego Kościoła, dokonuje się w ścisłej współpracy z Duchem Świętym, który „uobecnia zmartwychwstałego Chrystusa we wspólnocie Kościoła” (s. 38).

Ks. prof. dr hab. Janusz Bujak w przygotowanej przez siebie części monografii opisuje teologiczne podstawy synodalności (s. 49–69). Wprowadzenie idei synodalności jest ściśle powiązane z intuicjami II Soboru Watykańskiego zawartymi w tekstach soborowych dotyczących kolegalności biskupów (LG 22–23) oraz udziału świeckich w życiu Kościoła (LG 12). Autor, przytaczając analizy wielu teologów, ukazuje nauczanie soborowe w optyce pontyfikatu papieża Franciszka. Wśród cytowanych teologów są m.in.: Carlos Maria Galli (1957–), Rafael Tello (1917–2002), Lucio Gera (1924–2012), Rafael Luciani (1970–), José Ramón Villar Saldaña (1958–2021) czy Serena Noceti (1966–). Jedną z kluczowych publikacji przywołanych przez autora jest dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej pt. *Synodalność w życiu i Misji Kościoła* (s. 60–62).

Opracowanie ks. prof. dra hab. Józefa Grzywaczewskiego koncentruje się na III i IV wieku po Chrystusie, dotykając tematyki tradycji synodalnej pierwszych

wieków (s. 71–96). Z wieku I i II nie ma wielu informacji (s. 88). Zarówno liczba jak i sama tradycja synodów starożytnych jest znacząca. „Duża liczba synodów w pierwszych wiekach świadczy o dobrze rozwiniętej tradycji synodalnej” (s. 73). Nie wszystkie postanowienia synodów pierwszych wieków przetrwały do czasów współczesnych. W języku polskim wydane zostały dwie kolekcje dokumentujące sobory i synody tamtego czasu: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków: WAM 2001–2005, t. I–IV i *Acta Synodalia*, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków: WAM 2006–2010, t. I–IV. Wśród spraw poruszanych podczas synodów należy wskazać chociażby: kwestie dyscyplinarne, walkę z herezjami i upadłymi (*lapsi*), uwarunkowania polityczne oraz sytuację Kościoła pierwszych wieków.

Dla zainteresowanych dynamiką rozwoju roli świeckich w Kościele ciekawym opracowaniem będzie tekst autorstwa prof. dra hab. Aleksandra Bańki pt. *Świeccy w synodalnym procesie rozeznawania* (s. 97–112). Odwołując się do trzeciego synodu zwołanego przez Franciszka na temat synodalności, autor opracowania stawia ważne pytania dotyczące przyszłości Kościoła, a mianowicie o rolę i miejsce wiernych świeckich w synodalnym procesie rozeznawania oraz o to, czym jest ów proces (s. 98). Wskazuje jednocześnie, że synodalność nie realizuje się tylko przez fakt zwoływania synodów, ale styl, jaki powinien towarzyszyć trwającym synodom. Chodzi o „podmiotowe zaangażowanie całego Ludu Bożego w proces duchowego słuchania i rozeznawania” (s. 99) we wspólnocie Kościoła.

Kolejne części monografii traktują o różnych wymiarach synodalności. Ks. prof. dr hab. Piotr Tomasik opisuje jej katechetyczny wymiar (s. 113–134), podejmując próbę opisu metody synodalnej oraz relacji, jaka zachodzi między procesem synodalnym a katechezą. Ks. dr Waldemar Bartocha podejmuje się z kolei próby określenia roli, jaką spełnia synodalność i liturgia w procesie odnowy życia i misji Kościoła (s. 175–204).

Zaangażowanie w proces synodalny wiąże się z koniecznością kształtowania dojrzałej postawy wierzących zarówno świeckich jak i duchownych. O synodalności dojrzałej (s. 135–150) pisze ks. dr hab. Dariusz Kurzydło. W tym fragmencie warto zwrócić uwagę na prezentację syntezy krajowej (5.09.2022, s. 139), w której wybrzmiewają postulaty upodmiotowienia całej wspólnoty Kościoła w trosce o jej rozwój. Szczególnie wybrzmiewa tu potrzeba dialogu duchownych i świeckich.

Ważnym opracowaniem jest tekst ks. dra Matteo Campagnaro opisujący doświadczenie Kościoła warszawskiego w realizacji diecezjalnego etapu synodu biskupów (s. 151–174). W opisie poszczególnych etapów synodalnych wybrzmiewa potrzeba troski o właściwą eklezjologię. To właśnie od wizji Kościoła i rozumienia jego istoty, w którym nie tylko duchowni, ale i świeccy mają ważne zadanie realizacji posługi pastoralnej, które to zadanie nie będzie jedynie akcyjne, doraźne

lub zachowawcze, ale oparte o formację wszystkich członków Kościoła, zależy dalszy wzrost wspólnoty wierzących w Chrystusa.

Synodalność, która stanowi wyzwanie dla Kościoła nie tylko w Polsce może być owocnie realizowana, jeśli odpowiedzialni za jej aplikację będą umieli wyciągać wnioski z już zdobytych doświadczeń. Jej realizacja ma swoje blaski, jak i cienie.

Zastosowaniem drogi synodalnej w Kościele w Niemczech zajął się ks. prof. dr hab. Wiesław Przygoda (s. 205–226). Ta część opracowania jest o tyle ważna, że synodalność Kościoła w Niemczech budzi wiele emocji i wątpliwości co do samej jej zasady jako takiej. Ks. Przygoda przywołuje wiedeńskiego pastorałistę Paula Zuhlenera (1939–), który stwierdza, że „Kościół w Niemczech zamiast stać się bardziej synodalnym, dzięki Drodze Synodalnej utwierdza się w swoim kształcie jako instytucja usiłująca pomimo braku księży zagwarantować swoim wyznawcom profesjonalne usługi pastoralne (...). Najsmutniejsze jest to, że nie podjęto żadnego wysiłku na Drodze Synodalnej, by przynajmniej wskazać jakieś kierunki odnowy ewangelizacji” (s. 220–221). Ks. W. Przygoda w podsumowaniu zaznacza, że „mimo swoich licznych mankamentów Droga Synodalna Kościoła w Niemczech jest jednak ważnym doświadczeniem dla Kościoła powszechnego” (s. 221).

Aby dokonać pełniejszego rozszerzenia perspektywy drogi synodalnej ks. dr Przemysław Sawa podejmuje się próby analizy doświadczeń różnych wspólnot chrześcijańskich (s. 227–263). W tej części znajdzie się odniesienie do katolickich Kościołów wschodnich (s. 230–233) oraz wspólnot niekatolickich, tj. prawosławnych, starokatolickich, anglikańskich i poreformacyjnych (s. 233–244).

Ostania część prezentowanej monografii autorstwa dra Mateusza Tutaka i ks. prof. dra hab. Tomasza Wielebskiego poprzez zastosowanie paradygmatu trzech etapów analizy teologiczno-pastoralnej, jest próbą wskazania „racjonalnych przesłanek” (s. 266) do trwałych pod względem pastoralnym zmian w Kościele. Analizę przeprowadzono za pomocą trzech etapów postępowania badawczego, tzn. eklezjologicznego (s. 266–290), kairolologicznego (s. 290–298) oraz teologicznego (s. 298–303).

Prezentowana monografia to ważna pozycja wydawnicza podejmująca zagadnienie synodalności z różnych perspektyw naukowych. Jest to pozycja dla teologów różnych specjalizacji, studentów teologii, ale i duszpasterzy, którzy w sposób relacyjny traktują posługę pastoralną i teologię. Bez rzetelnej analizy teologicznej trudno spodziewać się trwałych owoców posługi pastoralnej, której podmiotem nie są jedynie duchowni, ale i świeccy.